

Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
MANUEL CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONA
esitatud 6. veebruaril 2020¹

Kohtuasi C-833/18

**SI,
Brompton Bicycle Ltd.
versus
Chedech/Get2Get**

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Tribunal de l'entreprise de Liège (Liège'i kaubanduskohus, Belgia))

Eelotsusemenetlus – Intellektuaal- ja tööstusomand – Patendiõigus – Disainilahendused – Määrus (EÜ) nr 6/2002 – Autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamine – Direktiiv 2001/29/EÜ – Kohaldamisala – Õiguste kumuleerumine – Praktiline tarbeese – Mõiste „teos“ – Esemehinilisest otstarbest tingitud väliskujundus – Liikmesriigi kohtu hindamiskriteeriumid – Vastandlikud huvid – Proportsionaalsus – Kokkupanemise süsteemi

1. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu menetluses olevas vaidluses on jalgrataste kokkupanemise süsteemi looja (ja neid tootev ettevõtja) vastandunud Korea ettevõtjale, kes toodab sarnaseid jalgrattaid ja keda ta süüdistab oma autoriõiguste rikkumises.

2. Asja menetlev kohus peab lahendama küsimuse, kas jalgrattaid, mille kokkupanemise süsteem oli kaitstud patendiga, mille kehtivus on juba lõppenud, võib kvalifitseerida teoseks, mida saab kaitsta autoriõigusega. Ta soovib konkreetselt teada, kas see kaitse on välistatud, kui eseme kuju „on vajalik tehnilise tulemuse saavutamiseks“, ja milliste kriteeriumide järgi tuleb seda hinnata.

3. Kuigi eelotsusetaotluses on keskendutud autoriõigust käsitlevatele Euroopa Liidu õigusnormidele, puudutab see küsimust (autoriõigusele iseloomuliku kaitse kooskõla tööstusomandist tuleneva kaitsega), mille kohta on Euroopa Kohus hiljuti otsuse teinud.²

¹ Algkeel: hispaania.

² 12. septembri 2019. aasta kohtuotsus Cofemel-Sociedade de Vestuário, S.A (C-683/17, EU:C:2019:721; edaspidi „kohtuotsus Cofemel“).

I. Õiguslik raamistik

A. *Rahvusvaheline õigus*

1. *Berni konventsioon*³

4. Artikli 2 punktides 1 ja 7 on ette nähtud:

„1) Väljend „kirjandus- ja kunstiteosed“ hõlmab igasuguseid tooteid kirjanduse, teaduse või kunsti valdkonnas, sõltumata selle väljendusviisist või -vormist, nagu näiteks [...] kujutava kunsti teoseid [...]

[...]

7) Vastavuses käesoleva konventsiooni 7. artikli 4. lõike sätetega, määrab Liitu kuuluvate riikide seadusandlus kindlaks oma seaduste kohaldamise ulatuse kujutava kunsti teostele ja tööstusnäidistele ning mudelitele, aga samuti tingimused, mille kohaselt neid teoseid, näidiseid ja mudeleid kaitstakse. Teostel, mida nende päritolumaal kaitstakse ainult kui näidiseid ja mudeleid, on Liitu kuuluvas teises riigis õigus ainuüksi sellisele erikaitsele, mis on tagatud selles riigis näidistele ja mudelitele; kui aga nimetatud riigis selline erikaitse puudub, kaitstakse neid teoseid kui kunstiteoseid.“

2. *TRIPS-leping*

5. Artiklis 7 on ette nähtud:

„Intellektuaalomandi õiguskaitse ja õiguste kaitsmine peaksid kaasa aitama tehnoloogiliste uuenduste edendamisele, tehnoloogia edastamisele ja levitamisele, tehnoloogiliste teadmiste tootjate ja tarbijate vastastikku kasu saamisele viisil, mis viib sotsiaalsele ja majanduslikule heaolule ning õiguste ja kohustuste tasakaalustatusele“.

6. Artiklis 26 on ette nähtud:

„1. Kaitstud tööstusdisainilahenduste omanikul on õigus takistada kolmandatel isikutel ilma tema nõusolekuta valmistada, müüa või importida esemeid, milles sisaldub kaitstud tööstusdisainilahenduste koopia kas täielikult või olulisel määral ja kui nimetatud toimingud võetakse ette kaubanduslikul eesmärgil.

[...]“.

7. Artiklis 27 on sätestatud:

„1. [...] patentida võib iga leiutist, nii tooteid kui ka meetodeid, kõigist tehnikavaldkondadest, tingimusel et see on uus ning omab leiutustaset ja on tööstuslikult kasutatav. [...]

3 Bernis 9. septembril 1886 allkirjastatud Berni kirjandus- ja kunstiteoste kaitse konventsiooni (24. juuli 1971. aasta Pariisi akt), muudetud 28. septembril 1979. Euroopa Liit ei ole selle konventsiooniga ühinenud, kuid on osapool Intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingus – mis on 15. aprillil 1994 Marrakechis alla kirjutatud ja nõukogu 22. detsembri 1994. aasta otsusega 94/800/EÜ, mis käsitleb Euroopa Ühenduse nimel sõlmitavaid tema pädevusse kuuluvaid küsimusi puudutavaid kokkuleppeid, mis saavutati mitmepoolsete kaubandusläbirääkimiste Uruguay voorus (1986–1994) (EÜT 1994, L 336, lk 1; ELT eriväljaanne 11/21, lk 80), heaks kiidetud Maailma Kaubandusorganisatsiooni (WTO) asutamislepingu lisa 1C (edaspidi „TRIPS-leping“) –, mille artikli 9 lõige 1 kohustab lepingupooli järgima Berni konventsiooni artikleid 1–21.

[...]“.

8. Artiklis 29 on sätestatud:

„1. Liikmed peavad nõudma, et patendi taotleja avaks leiutise piisavalt selgelt ja täielikult, nii et vastava ala asjatundja võiks selle teostada; liikmed võivad nõuda taotlejalt leiutise teostamise parima viisi esitamist, mis on leiutajale teada taotluse esitamise kuupäeval [...]“.

[...]“.

B. Liidu õigus

1. Direktiiv 2001/29/EÜ⁴

9. Põhjenduses 60 on märgitud:

„Käesoleva direktiiviga ettenähtud kaitse ei tohiks mõjutada siseriiklike või ühenduse õigusaktide sätteid muudes valdkondades, nagu tööstusomand, andmekaitse, tingimusjuurdepääs, juurdepääs avalikele dokumentidele ning meediakasutuse kronoloogia eeskiri, mis võivad mõjutada autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kaitset.“

10. Artiklid 2–4 kohustavad eelkõige liikmesriike tagama, et autoritel on ainuõigus lubada või keelata oma teoste reprodutseerimist (artikli 2 punkt a), lubada või keelata nende üldsusele edastamist (artikli 3 lõige 1) ja lubada või keelata nende levitamist (artikli 4 lõige 1).

11. Artiklis 9 („Muude sätete edasine kohaldamine“) on sätestatud:

„Käesolev direktiiv ei mõjuta eelkõige patendiõiguste, kaubamärkide, tööstusdisainiõiguste[ga] [...] seotud sätete kohaldamist“.

2. Määrus (EÜ) nr 6/2002⁵

12. Põhjenduse 10 sisu on järgmine:

„Ei tohiks takistada tehnilisi uuendusi, andes disainilahenduse kaitse neile omadustele, mis on tingitud üksnes tehnilisest otstarbest. [...]“.

13. Põhjendus 32 on sõnastatud järgmiselt:

„Kuna autoriõiguse seadused ei ole täielikult ühtlustatud, on oluline kehtestada ühenduse disainilahendusest tuleneva ning autoriõiguse seadusest tuleneva kaitse kumulatsiooni põhimõte, jättes samas liikmesriikidele vabaduse kehtestada autoriõiguse kaitse ulatus ning selle kaitse tingimused“.

14. Artikli 3 punktis a on mõiste „disainilahendus“ määratletud kui:

„[...] toote või selle osa välimus, mis tuleneb eelkõige toote enese ja/või selle kaunistuste joonte, piirjoonte, värvide, kuju, struktuuri ja/või materjali omadustest“.

4 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiiv autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas (EÜT 2001, L 167, lk 10; ELT eriväljaanne 17/01, lk 230).

5 Nõukogu 12. detsembri 2001. aasta määrus ühenduse disainilahenduse kohta (EÜT 2002, L 3, lk 1; ELT eriväljaanne 13/27, lk 142).

15. Artiklis 8 on märgitud:

„1. Ühenduse disainilahendus ei anna kaitset nendele toote välisomadustele, mis on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest.

[...]“.

16. Artikli 96 („Suhted teiste siseriikliku õiguse kohaste kaitsevormidega“) lõikes 2 on sätestatud:

„Ühenduse disainilahendusena kaitstav disainilahendus on kaitsekõlblik ka liikmesriikide autoriõiguse seaduste alusel alates kuupäevast, mil disainilahendus on loodud või mis tahes kujul fikseeritud. Iga liikmesriik määrab kindlaks nimetatud kaitse ulatuse ja tingimused ning nõutava eristatavuse taseme“.

3. *Direktiiv 2006/116/EÜ*⁶

17. Artikli 1 („Autori õiguste ajaline kehtivus“) lõikes 1 on sätestatud:

„Berni konventsiooni artiklis 2 osutatud kirjandus- või kunstiteose autori õigused kehtivad autori eluajal ja 70 aastat pärast tema surma olemata kuupäevast, mil teos muutus õiguspäraselt üldsusele kättesaadavaks.“

II. Kohtuvaidluse faktilised asjaolud ja eelotsusetaotlus

18. SI lõi 1975. aastal kokkupandava jalgratta disainilahenduse, mille ta nimetas Bromptoniks.

19. Järgneval aastal asutas ta äriühingu Brompton Ltd., et turustada oma kokkupandavaid jalgrattaid koostöös mõne suurema ettevõtjaga, kes tagaks nende tootmise ja levitamise. Kuna ta ei leidnud ühtegi, kes oleks huvitatud, jätkas ta üksi töötamist.

20. 1981. aastal sai ta esimese tellimuse 30 Bromptoni jalgratta tarnimiseks, mille ta valmistas originaalist veidi erineva väliskujundusega.

⁶ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta direktiiv autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste kaitse tähtaja kohta (ELT 2006, L 372, lk 12).

21. Sellest ajast alates arendas ta oma äriühingu tegevust, et tutvustada oma kokkupandavat jalgratast, mida ta turustas alates 1987. aastast sellisel kujul:

22. Äriühingule Brompton Ltd. kuulus jalgratta (mida iseloomustas see, et seda sai panna kolme asendisse: lahti tehtud, ooteasendisse „*stand by*“ ja kokkupandud asendisse) kokkupanemise mehhanismi patent, mis sai hiljem üldkasutatavaks.⁷

23. SI väidab, et tal on Bromptoni jalgratta väliskujunduse suhtes ka autoriõigustest tulenevad varalised õigused.

⁷ Patenditaotlus esitati 3. oktoobril 1979 ning selle andmine avaldati 15. aprillil 1981 numbriga 00 26 800 (SI ja äriühingu Brompton Ltd. kirjalike seisukohtade lisa 12).

24. Korea äriühing GET2GET, mis on spetsialiseerunud spordivarustuse tootmisele, toodab ja turustab Bromptoni jalgrattaga sarnase väliskujundusega kokkupandavat jalgratast (Chedech), millel on samuti kolm asendit:

25. Kuna Brompton Ltd. ja SI leiavad, et GET2GET on rikkunud nende autoriõigusi Bromptoni jalgrattale, esitasid nad tema peale kaebuse eelotsusetaotluse esitanud kohtule, kellel nad palusid kokkuvõttes: a) tunnistada, et Chedechi jalgrattad rikuvad neile kinnitatud eristusmärkidest olenemata Brompton Ltd. autoriõigusi ja SI mittevaralisi õigusi Bromptoni jalgrattale, ning b) anda korraldus nende õigusi rikkuv tegevus lõpetada ja toode turult eemaldada.⁸

26. GET2GET väitis, et tema jalgratta väliskujundus oli tingitud soovitud tehnilisest lahendusest ning et ta võttis tahtlikult kasutusele kokkupanemistehnika (mis oli varem kaitstud Brompton Ltd. patendiga, mis hiljem aegus), sest see oli kõige funktsionaalsem meetod. Ta väidab, et see tehniline piirang määrab Chedechi jalgratta väliskujunduse.

27. Brompton Ltd. ja SI väitsid repliigis, et turul on teisi kolmes asendis kokkupandavaid jalgrattaid, mis on nende jalgrattast erineva väliskujundusega, mistõttu neil on autoriõigused jalgratta välimusele. Jalgratta väliskujundus näitab loominguliste valikute tegemist ja seega originaalsust.

8 Nende lõpetamise nõue oli esitatud konkreetselt vaidlusaluste Chedechi jalgrataste ja kõikide muude kokkupandavate jalgrataste kohta, millel on järgmised Bromptoni jalgratta algupäraseid tunnused:

„i) Lahti tehtud asendis:

- põhiraami kuju, millele on iseloomulik kumer põhitoru ja kolmnurkne tagaosa; ja/või
- tagaraami kuju, millele on iseloomulik täisnurkne ja sirge, alumises nurgas kumer kolmnurk, mille ülemises nurgas on vedrustus; ja/või
- ketipingutusmehhanismi väliskujundus; ja/või
- lödvad kaablid.

ii) Ootel („stand-by“) asendis:

- põhiraami alla kokkupandud kolmnurkse tagaraami asend ja põhiraami kumerusse sobituv tagaratta asend; ja/või
- ketti pingul hoidva kokkupandud ketipinguti väliskujundus;

iii) Kokkupandud asendis:

- tagaraami väliskujundus, kui tagaratas on selle külge kinnitatud nii, et tagaratas puutub vastu kumera põhitoru alumist osa; ja/või
- põhiraamiga paralleelse ja maapinnale toetuva esiratta väliskujundus; ja/või
- jalgrattast väljapoole alla painutatud juhtraud.

[...]“.

28. Nendel asjaoludel esitas eelotsusetaotluse esitanud kohus Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

- „1. Kas liidu õigust ja eelkõige Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas, mille artiklites 2–5 kehtestatakse autoriõiguste omajatele antud erinevad ainuõigused, tuleb tõlgendada nii, et autoriõiguse kaitse on välistatud teoste puhul, mille kuju on tehnilise tulemuse saavutamiseks vajalik?
2. Kas selleks, et hinnata, kas kuju on tehnilise tulemuse saavutamiseks vajalik, tuleb arvesse võtta järgmisi kriteeriume:
- kas on olemas teisi võimalikke kujusid, mis võimaldavad saavutada sama tehnilise tulemuse;
 - kuju tõhusus selle tulemuse saavutamiseks;
 - väidetava rikkuja soov saavutada see tulemus;
 - tehnikale, mis võimaldab saavutada taotletud tehnilise tulemuse, sellise varasema patendi olemasolu, mille kehtivus on nüüdseks lõppenud?“

III. Menetlus Euroopa Kohtus

29. Eelotsusetaotlus registreeriti Euroopa Kohtus 14. juunil 2018.

30. Kirjalikud seisukohad on esitanud SI ja Brompton Ltd., GET2GET, Belgia ja Poola valitsus ning komisjon. Viimane ja põhikohtuasja pooled osalesid kohtuistungil, mis toimus 14. novembril 2019.

IV. Õiguslik hinnang

A. Sissejuhatavad märkused

31. Asja menetlev kohus on esitanud oma küsimused autoriõiguse kaitse kohta seoses teosega, „mille kuju on vajalik tehnilise tulemuse saavutamiseks“. Eelotsusetaotluse esitanud kohus palub Euroopa Kohtu üksnes tõlgendada direktiivi 2001/29.

32. Nagu juba selgitati, on „teos“, milles on vaidlus, jalgratas, mille kokkupanemissüsteem oli omal ajal patendiõigusega kaitstud.

33. SI ja Brompton Ltd.⁹ kirjalikest seisukohtadest ilmneb, et väliskujundus, millele praegu autoriõiguse kaitset taotletakse, erineb selle jalgratta algupärasest väliskujundusest, kuigi mõlemas jalgrattas kasutatakse kokkupanemissüsteemi.¹⁰

34. Eelotsusetaotluses ei ole ühtegi viidet sellele, et Bromptoni jalgratas oleks olnud kaitstud disainilahendusena tööstuslikuks rakendamiseks. Samuti ei viita eelotsusetaotluse esitanud kohus riigisisestele või liidu õigusnormidele, mis reguleerivad (liikmesriigi või ühenduse) disainilahendusi.

⁹ Punktid 148 ja 153 ning lisa 12 (patendi EP 00 26 800 dokumendid).

¹⁰ Kohtuistungil kinnitasid nad, et nad ei soovi omal ajal patendiga kaitstud tehnilise kokkupanemissüsteemi kaitset pikendada.

35. Kuigi 1987. aastal sai taotleda kaitset ainult liikmesriigi disainilahendusele, ei takistanud miski registreerida Bromptoni jalgratast hiljem ka spetsiaalse disainilahenduste õigusliku regulatsiooni¹¹ kohaselt kas direktiivi 98/71/EÜ¹² või määruse nr 6/2002 alusel. Viimati nimetatud õigusnormis on ette nähtud isegi „[lühiajaline] kaitse [...] [ühenduse] registreerimata disainilahenduse jaoks“¹³.

36. Eelotsuse küsimustele vastamisel ei tohi jätta kõrvale (ühelt poolt intellektuaalomandi ja teiselt poolt tööstusomandi) kaitse kumuleerumise probleeme, mille juurde ma kohe tulen. Minu arvates on seega parem käsitleda neid nii juhul, kui kokkupanemissüsteem oleks olnud kaitstud ainult patendiga, kui ka juhul, kui jalgratta väliskujundus oleks vastanud tööstusdisainilahendusele.

37. Olenemata sellest, et nende ese on erinev,¹⁴ on nendel mõlemal kaitsevormil (patendid ja disainilahendused) ühiseid tunnusoone, millest tuleks lähtuda:

- Mõlemal on praktiline väljund: tööstusdisainilahenduse kaitse on seotud äritoimingutega, samas kui patendi leiutustegevuse kaitse on seotud tööstuslikuks rakenduseks sobivusega.
- Avaldamine on lahutamatu osa nii seoses patentide, mis tuleb registreerida, kui ka disainilahendustega. Samas, viimastele on kaitse tagatud ainult siis, kui need on uudsed, ja selle saab ametliku registreerimise teel või, kui neid ei ole registreeritud, siis kui need tehakse esimest korda avalikkusele kättesaadavaks (määruse nr 6/2002 artikkel 5).
- Tehnoloogilise innovatsiooni edendamise eesmärk on mõlemale kaitsevormile ühine,¹⁵ nagu on rõhutatud määruses nr 6/2002¹⁶ disainilahenduste kohta ja määruses (EL) nr 1257/2012¹⁷ patentide kohta.

38. Vastus eelotsusetaotluse esitanud kohtu küsimustele tuleb anda üldisemas kontekstis, mis võtab arvesse tööstusomandi ja autoriõiguse kaitse eri esemed ja taotletavad eesmärgid, nagu ka nende mõlema aluseks olevad huvid.

39. Üldise huvi komponentide hulgas on tehnoloogia edendamise ja konkurentsi soodustamise stiimul. Kumuleerimise põhimõtte kohaldamine ei tohiks tähendada autoriõiguse ebaproportsionaalset kaitset avalike huvide kahjuks, toimides tööstusomandiõiguste kaitsesüsteemi pidurina.

40. Kasutamise ainuõiguse andmine patendiõiguse omanikule või disainilahenduse autorile on mõeldud just selleks, et saavutada tasakaal avalike ja erahuvide vahel:

- Leiutajale või disainerile makstakse tasu, millega saavad teatud aja jooksul ainult nemad oma leiutiste või disainilahenduste eest majanduslikku kasu, mis on konkurentsi stiimuliks tehnoloogias.¹⁸

11 Kohtuistungil tunnistasid hagejad, et nad ei ole taotlenud jalgratta väliskujunduse kaitset disainilahendusena.

12 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 13. oktoobri 1998. aasta direktiiv disainilahenduste õiguskaitse kohta (EÜT 1998, L 289, lk 28; ELT eriväljaanne 13/21, lk 120).

13 Määruse nr 6/2002 põhjendus 17 ja artikkel 11. Direktiivis 98/71 ei olnud registreerimata disainilahenduste kaitse ühtlustatud, kuigi selle artiklis 16 on viidatud liikmesriikide õigusele.

14 Kui patendiõigus keskendub kaupade või menetluste leiutistele, siis disainilahenduse õigus kehtib „toote või selle osa välimus[ele], mis tuleneb eelkõige toote enese ja/või selle kaunistuste joonte, piirjoonte, värvide, kuju, struktuuri ja/või materjali omadustest“ (määruse nr 6/2002 artikli 3 punkt a).

15 TRIPS-lepingu artiklis 7 rõhutatakse, et intellektuaalomandi õigused peavad aitama kaasa „tehnoloogiliste uuenduste edendamisele, tehnoloogia edastamisele ja levitamisele, tehnoloogiliste teadmiste tootjate ja tarbijate vastastikku kasu saamisele viisil, mis viib sotsiaalsele ja majanduslikule heaolule ning õiguste ja kohustuste tasakaalustatusele“.

16 Selle põhjenduses 7 on märgitud, et „[t]ööstusdisainilahenduste tugevdatud kaitse [...] ergutab ka uuenduslikkust ja uute toodete väljatöötamist ning investeerimist nende tootmisse“.

17 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2012. aasta määrus tõhustatud koostöö rakendamise kohta ühtse patendikaitse loomise valdkonnas (ELT 2012, L 361, lk 1). Selle põhjenduses 4 on märgitud, et „[ü]htne patendikaitse edendab teaduse ja tehnoloogia arengut ning siseturu toimimist [...]“.

18 Ilma selle ainuõigusega võiksid majanduslikud stiimulid rakendusüritingutesse investeerimiseks väheneda.

- Vastutasu avaliku huvi jaoks on see, et selline looming saab üldiselt teatavaks, mistõttu ülejäänud teadlased saavad kaitseajal välja arendada uusi leiutusi või, kui kaitseage on läbi, rakendada seda loomingut oma toodetes.

41. Selline hoolikas tasakaal – mille kõige vahetum väljendus on lühem kaitseage leiutajale või disainerile – läheks paigast ära, kui määratud tähtaega lihtsalt pikendatakse kuni autoriõigusele omaste heldete tähtaegadeni. Disainerid kaotaksid stiimulid tööstusomandisüsteemi kasutada, kui neil oleks väiksemate kulude ja vähemate vorminõuetega (muu hulgas ilma registreerimata) tagatud oma loomingule kaitse autoriõigusega ja palju pikemaks tähtajaks.¹⁹

42. Alahinnata ei tohi ka mõju õiguskindlusele: *ametlik* avalikustamine, mida nõutakse tööstusdisaini puhul, võimaldab konkurentidel täie kindlusega teada saada, kus on nende endi tööstusloomingu piirid, ja kui kaua need on kaitstud.

43. Kui registreerimata disainilahendus kõrvale jätta,²⁰ näib õiguspärane, et ametlikult tööstusomandiõiguse saanud isiku konkurendid võivad usaldada, et registreeritud omand avalikustatakse, et nad saaksid siis, kui registreeritud õiguse omaja õigused lõpevad, registreeritud tehnilist innovatsiooni ära kasutada. Määruse nr 6/2002 põhjenduses 21 on tunnistatud, et „[ü]henduse registreeritud disainilahendusest tuleneva ainuõiguse eesmärk on tagada suurem õiguskindlus“.²¹ Seevastu, kui registreerimist üldse ei avalikustata, nagu see on autoriõiguste puhul, ei tea ettevõtjad kindlalt tööstusliku otstarbega intellektuaalse loomingu sisu.

44. Tegelikult on need argumendid ainult variatsioonid samal teemal, mida kohtujurist Szpunar juba käsitles oma ettepanekus kohtuasjas Cofemel, millele ma viitan.²²

45. Lõppkokkuvõttes tuleb mõlemas (tööstusomandi) [ja] (autoriõiguste) õiguslikus korras taotletud eesmärgid ja väärtusi vastandada proportsionaalselt, et vältida, et viimaste ülemäärane kaitse jätab esimesed sisutuks.

B. Kaitsete kumuleerumine ja selle piirid

46. Liidu õiguses on lubatud lisada disainilahenduse õiguskaitsele autoriõigusest tulenev kaitse. Nii sätestati see omal ajal direktiivis 98/71, mille artiklis 17 tunnistati, et (igas liikmesriigis registreeritud) disainilahendused on kaitsekõlblikud ka autoriõiguse seaduste alusel. Selles artiklis lisati siiski, et „[i]ga liikmesriik määrab kindlaks nimetatud kaitse ulatuse ja tingimused, sealhulgas nõutava eristatavuse taseme“.²³

47. „Kumuleerimise“ põhimõte võeti hiljem üle määruse nr 6/2002 artikli 96 lõikesse 2, mida tuleb liidu tasandil kaitstud ühenduse disainilahenduste suhtes tõlgendada põhjendust 32 arvestades.

48. Autoriõiguse erikaitse seisukohast on direktiivis 2001/29 põhjenduses 60 märgitud, et see direktiiv „ei tohiks mõjutada siseriiklike või ühenduse õigusaktide sätteid muudes valdkondades“.

19 Komisjon väitis kohtuistungil, et autoriõiguse liigne kaitse tööstusteoste jaoks oleks „nahka pistva“ efektiga disainilahenduste õigusliku korra suhtes, mis tegelikult kaotaks oma mõtte.

20 Tuletan meelde, et isegi määrusega nr 6/2002 kehtestatud korra puhul, mis hõlmab registreerimata disainilahendusi, nõuab nende kaitse avalikustamist.

21 Määruse nr 1257/2012 põhjenduses 4 on sõnaselgelt nimetatud ühtse patendikaitse eesmärgina „suuremat õiguskindlust“. Ka direktiivi 2001/29 seletuskirjas on viidatud õiguskindlusele.

22 Kohtuasi C-683/17, EU:C:2019:363.

23 Samas tähenduses direktiivi nr 98/71 põhjendus 8.

49. Seega „säilitab direktiiv 2001/29 disainilahenduste valdkonnas kehtivate sätete olemasolu ja ulatuse, sealhulgas [...] kumuleerimise põhimõtte“.²⁴

50. Püsivad siiski mõned kahtlused, kas need kaks kaitset on üksteist täiendavad. Eelkõige oli küsimus selles, kas liikmesriigid võivad nõuda, et tööstusdisainilahenduste suhtes kehtiksid autoriõigusele omase kaitse saamiseks rangemad originaalsuse nõuded.

51. Kohtuotsus Cofemel kinnitas üldreeglina, et „disainilahenduse kaitse ja autoriõigusest tuleneva kaitse võib liidu õiguse kohaselt anda samale objektile kumulatiivselt“.

52. Selle tuvastamisele lisati seejärel siiski mõned täpsustused, mis nii-öelda nõrgendavad või vähendavad kumuleerimise põhimõtte tugevust.

53. Esiteks, „kuigi disainilahenduse kaitse ja autoriõigusest tuleneva kaitse võib liidu õiguse kohaselt anda samale objektile kumulatiivselt, saab selline kumuleerimine toimuda vaid teatud olukordades“.²⁵

54. Teiseks on antud kaitse mõte kummalgi juhul erinev. Kui disainilahenduste eesmärk on vältida konkurentide poolt imiteerimist, siis autoriõigusel on teine õiguslik ja majanduslik ülesanne.²⁶

55. Kolmandaks, autoriõiguse saamisel objektile, millel on juba disainilahenduste kaitse, on teatavad riskid, mida ei tohiks eirata.²⁷ Eelkõige „ei või disainilahendusena kaitstud objektile autoriõigusest tuleneva kaitse andmine kaasa tuua nende kahe kaitse eesmärkide ja tõhususe kahjustamist“.²⁸

56. Neljandaks määrab konkreetselt kindlaks, millal on tegemist ühega „teatud olukordadest“, mis võimaldavad kaitseid kumuleerida, liikmesriigi kohus. Seega tuleb igal üksikjuhul kindlaks määrata tasakaal autoriõiguste kaitse ja üldise huvi vahel.

C. Esimene eelotsuse küsimus: mõiste „teos“, originaalsuse nõue ja autoriõiguse kaitse välistamine, kui teose kuju on tingitud tehnilistest nõuetest

57. Alustuseks viitan taas kohtujurist Spuznari ettepanekule kohtuasjas Cofemel, milles ta analüüsib nii Euroopa Kohtu praktikat mõiste „teos“ kohta kui ka selle kohtupraktika kohaldamist disainilahendustele.²⁹

58. Mulle tundub, et see analüüs on piisavalt täielik selleks, et ei ole vaja minupoolseid täiendavaid selgitusi. Pealegi võeti see kohtuotsuse Cofemel põhjendustesse üle, täpsustades mõiste „teos“ kui liidu õiguse autonoomse mõiste piirjooni.³⁰

²⁴ Kohtuotsus Cofemel, punkt 47.

²⁵ Kohtuotsus Cofemel, punkt 52.

²⁶ Kohtujurist Szpunari ettepanek kohtuasjas Cofemel (C-683/17, EU:C:2019:363, punkt 55): „[a]utoriõigus seevastu ei võta seda kaitset konkurentsi eest arvesse. Vastupidi, dialoog, inspiratsioon ja uue vormingu andmine on intellektuaalsele loomingule omased ja autoriõiguse eesmärk ei ole neid takistada. See, mida kaitseb autoriõigus – igal juhul varaliste õiguste kaudu – on majandusliku kasutamise võimalus, takistamata teost kui sellist“.

²⁷ *Ibidem*, punkt 52. Kohtujurist rõhutas „risk[i]“, et autoriõiguse kord võib viia disainilahenduste jaoks ette nähtud *sui generis* korra kõrvalejätmisseni“. Ta lisab, et „[s]ellisel kõrvalejätmisel oleks aga palju negatiivseid tagajärgi: autoriõiguse devalveerumine, kuna seda taotletakse tegelikult triviaalse loomingu kaitsmiseks, konkurentsi takistamine kaitse ülemäärase kestusaja tõttu ning õiguslik ebakindlus selle tõttu, et konkurendid ei saa ette näha, kas disainilahendus, mille *sui generis* kaitse tähtaeg on möödunud, ei ole samuti kaitstud autoriõigusega“.

²⁸ Kohtuotsus Cofemel, punkt 51.

²⁹ Kohtuasi C-683/17 (EU:C:2019:363, punktid 23–32).

³⁰ Kohtuotsus Cofemel, punktid 27 ja 28.

59. Sellest kohtupraktikast pean nüüd oluliseks rõhutada originaalsuse elementi,³¹ mida oli Euroopa Kohus juba märkinud varasemates kohtuotsustes,³² tuvastades, et see peab kajastama teose looja isikupära.³³

60. Üks kohtuotsuse Cofemel oluline panus on see, et see ei võimalda väidetava „teose“ (sel juhul rõivaste) originaalsust siduda selle esteetiliste komponentidega. Euroopa Kohus välistas esteetilisele aspektile apelleerimise disainilahenduse autoriõigusega kaitsmise põhjendusena, märkides, et „direktiivi 2001/29 artikli 2 punkti a tuleb tõlgendada nii, et sellega on vastuolus liikmesriigi õigusnormid, mis annavad autoriõiguse kaitse sellistele mudelitele [...], kuna need loovad iseseisva ja esteetilisest vaatevinklist silmatorkava visuaalse mulje, mis ulatub nende kasutusotstarbest kaugemale“³⁴.

61. Kui esteetilised efektid välja jätta, on keskne küsimus, kas originaalsuse kui selle eelduse kaalumisel, et tegemist on autori oma intellektuaalse loominguga,³⁵ võivad mängu tulla nõuded, mis tulenevad tehnilise või funktsionaalse tulemuse saavutamise nõudest, põhjusena, mille pärast mitte anda teosele kaitset autoriõigusega. Sellele probleemile viitab eelotsusetaotluse esitanud kohus konkreetselt.

62. Euroopa Kohus on seda küsimust juba käsitlenud arvutiprogrammide autoriõiguse kaitse seisukohast.³⁶

63. Ta märkis konkreetselt, et kui asjaomase eseme osade avaldumist „dikteerib tehniline funktsioon, ei ole algupära kriteerium täidetud, sest idee elluviimise erinevaid viise on nii vähe, et idee ja avaldumisvorm lähevad segi“.³⁷ Selline olukord ei võimalda väljendada „autoril oma loomevõimet algupäraselt ega aita tal jõuda tulemuseni, mis kujutab endast autori intellektuaalset loomingut“.³⁸

64. Samas mõttes kinnitas ta, et algupärast intellektuaalset loomingut võib kaitsta autoriõigusega, kuid see ei ole nii juhul, kui valitsevad „tehnilised kaalutlused, reeglid või piirangud, mis ei jäta ruumi loomevabadusele“.³⁹

65. Nendest otsustustest võib järeldada, et üldjuhul ei ole võimalik autoriõigusega kaitsta tarbekunstiesemeid (objekte), mille kuju sõltub nende otstarbest. Kui niisuguse teose välimus *on tingitud eranditult* selle tehnilisest otstarbest *määrava* tegurina, ei saa seda kaitsta autoriõigusega.⁴⁰

31 Kohtuotsus Cofemel, punkt 30. Originaalsus on üks kahest elemendist, mis on tingimata vajalikud selleks, et loomingut teoseks kvalifitseerida. Teine on see, et see peab olema „piisavalt täpselt ja objektiivselt identifitseeritav“ (punkt 32).

32 Kohtuotsuse Cofemel punktis 29 on osundatud 16. juuli 2009. aasta kohtuotsust Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465, punktid 37 ja 39) ning 13. novembri 2018. aasta kohtuotsust Levola Hengelo (C-310/17, EU:C:2018:899, punktid 33 ja 35–37).

33 Kohtuotsus Cofemel, punkt 30: „objekti liigitamiseks algupäraseks on ühtaegu vajalik ja piisav, et selles peegeldub autori isikupära ning ilmnevad tema vabad ja loomingulised valikud (vt selle kohta 1. detsembri 2011. aasta kohtuotsus Painer, C-145/10, EU:C:2011:798, punktid 88, 89 ja 94, ning 7. augusti 2018. aasta kohtuotsus Renckhoff, C-161/17, EU:C:2018:634, punkt 14)“.

34 SI ja Brompton Ltd. väidavad oma seisukohtades, et piisab sellest, kui kuju valiku määravad vähemalt teataval määral üks või mitu muud kui puhtalt funktsionaalset põhjust, näiteks esteetilised põhjused (punkt 67). Nad viitavad esteetilisele aspektile ka nende seisukohtade punktides 3, 5, 69 ja 155, et väita, et see oli nende kavatsus lisaks tehnilistele põhjendustele. Nende arvates ei olnud Bromptoni jalgratta kuju tingitud ainuüksi kokkupanemismehhanismiga seotud tehnilistest põhjustest, vaid puhtalt esteetilisest kaalutlustest.

35 16. juuli 2009. aasta kohtuotsus Infopaq International (C-5/08, EU:C:2009:465, punkt 37).

36 22. detsembri 2010. aasta kohtuotsus Bezpečnostní softwarová asociace (C-393/09, EU:C:2010:816).

37 *Ibidem*, punkt 49.

38 *Ibidem*, punkt 50.

39 1. märtsi 2012. aasta kohtuotsus Football Dataco jt (C-604/10, EU:C:2012:115, punkt 39).

40 Selle seose kirjeldamiseks kasutatavad terminid võivad varieeruda. Tehnilise otstarbega „ette määratud“, „määratud“, sellest „eranditult tingitud“ või „sõltuvad“ väliskujundused või kujud on need, mille puhul on see tehniline otstarve absoluutses ülekaalus.

66. Selle kriteeriumi kohaldamine autoriõiguse suhtes kuulub samasse loogikasse, mis kehtib disainilahenduste ja kaubamärkide puhul:

- Mis puutub disainilahendustesse (mida reguleerib nii direktiiv 98/71 kui ka määrus nr 6/2002),⁴¹ siis määruse nr 6/2002 artikli 8 lõige 1 ega direktiivi 98/71 artikkel 7 ei anna õigusi „nendele toote välisomadustele, mis on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest“.⁴²
- Liidu kaubamärkide suhtes on määruse (EÜ) nr 40/94⁴³ artikli 7 lõikes 1 kehtestatud keeld registreerida kaubamärgina mis tahes tähist, mis koosneb kauba kujust, mis on vajalik tehnilise tulemuse saavutamiseks.

67. Kokkuvõttes ei saa autoriõigusega kaitsta disainilahendusi, mille konfiguratsiooni määravad tehnilised põhjused, mis ei jäta ruumi loomevabaduse teostamisele. Seevastu ei jää disainilahendus ainuüksi seetõttu, et selles ilmneb funktsionaalseid elemente, nimetatud autoriõiguse kaitsest ilma.

68. See reegel ei tekita olulisi probleeme, kui nimetatud tehnilised põhjused praktiliselt ei jäta ruumi loomingulisusele. Raskused tekivad aga siis, kui disainilahendustes on funktsionaalsed ja kunstilised omadused omavahel ühendatud. Neid *segatüüpi* disainilahendusi ei ole *a priori* põhjust autoriõigusega tagatud kaitse alt välja jätta, nii on see aga siis, kui funktsionaalsed elemendid kaaluvad kunstilised elemendid üles sel määral, et viimased muutuvad tähtsusetuks.⁴⁴

69. Funktsionaalsete elementidega seotud kujude analüüs tööstusomandi ja kaubamärgi valdkonda käsitlevas Euroopa Kohtu praktikas võib anda mõningad analoogia alusel tõlgendamise võimalused autoriõiguste puhul.

70. Tõsi on, et igaühel nendest kolmest valdkonnast (disainilahendused, kaubamärgiõigus ja autoriõigus) on oma iseloomulikud omadused, mis takistavad käsitleda nende õiguslikku korda ühtemoodi. Mulle näib aga, et ei ole probleemi selles, kui teatud ettevaatlikkusega ekstrapoleerida Euroopa Kohtu tehtud järeldused ühtede kohta teistele, kui tegemist on niisuguse kriteeriumiga, mis on – ehkki teatavate nüanssidega – kohaldatav neile kõigile.⁴⁵

71. Sellest kohtupraktikast tuleb minu arvates esile suurkoja 14. septembri 2010. aasta kohtuotsus *Lego Iuris vs. Siseturu Ühtlustamise Amet*,⁴⁶ milles tõlgendati keeldu registreerida kaubamärgina tähist, mis koosneb kauba kujust, mis on vajalik tehnilise tulemuse saavutamiseks.⁴⁷

72. Euroopa Kohus tuvastas, et see keeld „tagab ühelt poolt, et ettevõtjad ei saa kasutada kaubamärgiõigust, et muuta ilma ajalise piiranguta kestvaks tehniliste lahendustega seotud ainuõigusi“.⁴⁸

41 On loogiline, et ühtele või teistele disainilahendustele kohaldatakse sama kriteeriumi, sest määruse nr 6/2002 põhjenduse 9 kohaselt tuleks selle „määruse sisulised disainilahenduse õiguse sätted [...] viia kooskõlla direktiivi 98/71/EÜ vastavate sätetega“.

42 Samamoodi on määruse nr 6/2002 põhjenduses 10 sätestatud, et „[e]i tohiks takistada tehnilisi uuendusi, andes disainilahenduse kaitse neile omadustele, mis on tingitud üksnes tehnilisest otstarbest“.

43 Nõukogu 20. detsembri 1993. aasta määrus ühenduse kaubamärgi kohta (EÜT 1994, L 11, lk 1; ELT eriväljaanne 17/01, lk 146).

44 8. märtsi 2018. aasta kohtuotsus *DOCERAM* (C-395/16, EU:C:2018:172).

45 Kohtujurist Saugmandsgaard Øe pakkus oma ettepanekus kohtuasjas *DOCERAM* (C-395/16, EU:C:2017:779) välja sama meetodi disainilahendustele kohaldatava eeskirja ja keelu kohta registreerida kaubamärgina tähiseid, mis koosnevad kauba kujust, mis on vajalik tehnilise tulemuse saavutamiseks.

46 Kohtuasi C-48/09 P, EU:C:2010:516 (edaspidi „kohtuotsus *Lego Iuris*“).

47 Määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti e alapunktis ii sätestatud registreerimisest keeldumise põhjus.

48 Kohtuotsus *Lego Iuris*, punkt 45.

73. Ta oli samuti seisukohal, et, „sätestades, et [määruse nr 40/94 artikli 7 lõike 1 punkti e alapunktis ii nimetatud keeldumispõhjust] tuleb kohaldada üksnes tähistele, mis koosnevad „ainult“ kauba kujust, mis on „vajalik“ tehnilise tulemuse saavutamiseks, on seadusandja asunud õigustatult seisukohale, et iga kauba kuju on teataval määral funktsionaalne ja seetõttu ei oleks kohane keelduda kauba kuju kaubamärgina registreerimast lihtsalt sel põhjusel, et sellel on kasulikke omadusi. Sõnade „ainult“ ja „vajalik“ abil tagab kõnealune säte, et keeldutakse registreerimast üksnes neid kauba kujusid, mis seisnevad vaid selles, et sisaldavad tehnilist lahendust ja mille registreerimine kaubamärgina takistaks seega tegelikkuses asjaomase tehnilise lahenduse kasutamist teiste ettevõtjate poolt“.⁴⁹

74. Sellest eeldusest lähtudes tegi Euroopa Kohus selle kohta, et „ühe või mõne väikse meelevaldse osa olemasolu ruumilises tähises, mille kõik põhiomadused määrab tehniline lahendus, mille väljendus see tähis on“, mõned olulised täpsustused:

- Ühelt poolt see tegur „ei mõjuta järeldust, et see tähis koosneb ainult kauba kujust, mis on vajalik tehnilise tulemuse saavutamiseks“.⁵⁰
- Teiselt poolt „[...] ei saa sellise tähise registreerimisest asjaomase sätte alusel keelduda, kui asjaomase kauba kuju kätkeb olulist mittefunktsionaalset elementi – nagu kaunistust või loomingulist elementi – millel on oluline tähtsus“.⁵¹

75. Mõiste „ette nähtud tehnilise tulemuse saavutamiseks vajalik kuju“ kohta kinnitas Euroopa Kohus Üldkohtu seisukohta, et „see tingimus ei tähenda, et asjaomane kuju peab olema ainus, mis võimaldab selle tulemuse saavutada“.⁵² Ta lisas, et „see, et sama tehnilise tulemuse saavutamiseks on olemas teisi kujusid, [ei kujuta] endast niisugust tingimust, mille tõttu registreerimisest keeldumise põhjus kohaldamata jätta“.⁵³

76. Arvestades neid argumente, mida ma pean kohaseks kohaldada analoogia alusel käesolevale kohtuvaidlusele, saab eelotsusetaotluse esitanud kohtule vastata. Näib, et see kohus väidab, et vaidlusaluse jalgratta väliskujundus on *vajalik* tehnilise tulemuse saavutamiseks,⁵⁴ mis kujutab endast faktilistele asjaoludele antud hinnangut, mis on ainult tema pädevuses. Kui see kinnitus tähendab, et välimuse ja funktsionaalsuse vahel on välistamisseos, millele ma eespool viitasin, siis tuleb tema esimesele küsimusele vastata, et autoriõiguse alusel kaitset ei saa anda.

D. Teine eelotsuse küsimus

77. Eelotsusetaotluse esitanud kohus soovib eelkõige teada, kuidas võivad mõjutada objekti kuju loomise ja soovitud tehnilise tulemuse saavutamise vahelise seose hindamist neli konkreetset tegurit, mille ta ise loetleb.

1. Varasema patendi olemasolu

78. Pöörates ümber nende tegurite järjekorra, nagu need on esitatud eelotsusetaotluses, alustan analüüsimist sellest, kuidas võib mõjutada see, et varem on olnud patent, mis on kehtivuse kaotanud.

⁴⁹ *Ibidem*, punkt 48.

⁵⁰ *Ibidem*, punkt 52.

⁵¹ *Ibidem*, punkt 52.

⁵² *Ibidem*, punkt 53.

⁵³ *Ibidem*, punkt 83.

⁵⁴ Eelotsusetaotluse lõpuosas on kinnitatud, et „[k]äesoleva kohtuvaidluse lahendus sõltub [...] sellest, kas autoriõiguse [...] olemasolu on välistatud juhul, kui välimuse, mida soovitakse kaitsta, on vajalik teatud konkreetse tehnilise tulemuse saavutamiseks“.

79. Arvestades kumuleerimise põhimõtte kestust, ei tohiks ainuüksi see asjaolu iseenesest tähendada tööstusomandi ülekaalukust (eriti, kui selle kehtivus on juba lõppenud) sel määral, et see takistab autoriõigusega kaitse andmist. Patentide ja tööstusdisainilahenduste läheduse kohta esitatud arutluskäik seoses selle küsimusega⁵⁵ räägib selle kasuks, et nimetatud põhimõte laieneb ka patentiga kaitstud objektidele.

80. Hindamiselementide seisukohast arvan siiski, et eelotsusetaotluse esitanud kohtul on õigus, kui ta rõhutab seda asjaolu, millel võib olla kahekordne mõju:

- Ühelt poolt võib registreeritud patenti kasutada selleks, et kindlaks teha, kas oli tehnilisi nõudeid, mis tingisid toote kuju. Loomulik on, et disainilahenduse ja selle funktsionaalsuse kirjeldus patendi (mis on juba määratluse kohaselt mõeldud tööstuslikuks rakendamiseks) registreerimise dokumentides on võimalikult ammendav, kuna sellest sõltub kaitse ulatus.
- Teiselt poolt saab asjaolust, et registreerija tegevuse kaitsmise vahendiks on valitud patent, eeldada, et patenteeritud kuju ja kavandatud tulemuse vahel on tihe seos: esimene on just see, mida on leiutaja pidanud tõhusaks taotletava funktsionaalsuse saavutamiseks.

2. Sama tehnilist tulemust saavutada võimaldavate teiste võimalike kujude olemasolu

81. Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, milline mõju võib olla sellel, et on olemas teisi kujusid, mis võimaldavad saavutada samasuguse tehnilise tulemuse. Ta nimetab konkreetselt kahte vastandlikku lähenemisviisi, mis põhinevad „kujude paljususe teoorial“ ja „põhjuslikkuse teoorial“.

82. Kohtujurist Saugmandsgaard Øe analüüsis hiljuti täielikult neid kahte teooriat, mida kohaldatakse disainilahendustele, oma ettepanekus kohtuasjas DOCERAM.⁵⁶ Kuna ma nõustun tema arutluskäiguga, viitan ma sellele.

83. Kohtuotsuses DOCERAM, milles sisuliselt nõustuti kohtujuristi arvamusega (eelotsusetaotluse esitanud kohus viitab nii sellele kohtuotsusele kui ka kohtujuristi ettepanekule),⁵⁷ otsustati selle üle järgmises sõnastuses:

- „[S]elle hindamiseks, kas toote välistunnused on tingitud *üksnes* selle tehnilisest otstarbest, tuleb kontrollida, et nimetatud otstarve on ainus neid tunnuseid määrav tegur, ning *alternatiivsete disainilahenduste olemasolu ei ole selles osas määrav*“.⁵⁸
- Miski ei takista kohtul siiski arvesse võtta võimalikku „alternatiivsete disainilahenduste olemasolu, mis võimaldavad täita sama tehnilist otstarvet“.⁵⁹ Viimane ei ole seega määrav tegur, vaid lihtsalt täiendav hindamiselement.

84. See kohtuotsus rõhutab seega, et alternatiivsed lahendused toote välimuse omaduste ja tehnilise otstarbe vahelise välistava seose kindlaks tegemiseks *ei ole olulised*. See ei luba siiski välistada nende alternatiivsete lahenduste igasugust mõju, kuivõrd need on element, mis võimaldab tunnistada intellektuaalse loomingu ruumi, mis annab sama tehnilise tulemuse.

55 Käesoleva ettepaneku punkt 37.

56 19. oktoobri 2017. aasta ettepanek kohtuasjas C-395/16, EU:C:2017:779.

57 Isegi kui Euroopa Kohus ei kasutanud analoogia alusel kaubamärkide registreerimise keelule kohaldatavaid kriteeriume ja piirdub ainult määruse nr 6/2002 tõlgendamisega, langevad tema kaalutlused sisulistes küsimustes tegelikult kokku kohtuotsuses Lego Iuris esitatud kaalutlustega.

58 Kohtuotsus DOCERAM, punkt 32 ja resolutsioon (originaalis kursiivita).

59 *Ibidem*, punkt 37.

85. Nendes disainilahendustes, milles kunsti lõikumine disainilahendusega on eriti tähelepanuväärne, on suuremad loomevabaduse võimalused⁶⁰ toote väliskujunduse loomiseks. Nagu komisjon kohtuistungil välja pakkus, tuleb tarbekunstiteostes vormiliste aspektide ühendamist funktsionaalsetega analüüsida üksikasjalikult, et teha kindlaks, kas nende teoste väliskujundus ei ole tervikuna tingitud tehnilistest nõuetest. Teatud juhtudel on vähemalt mõtteliselt võimalik eraldada funktsionaalsetest kaalutlustest tingitud elemendid nendest, mis tulenevad ainult nende looja vabadest (originaalsetest) valikutest, mida võib kaitsta autoriõigusega.⁶¹

86. Ma saan aru, et neid kaalutlusi võib pidada pigem teoreetiliseks ja need ei pruugi eelotsusetaotluse esitanud kohut väga aidata keerukas ülesandes teha kindlaks, milliseid loomingulisi elemente võiks kaitsta jalgratta puhul, mille funktsionaalsus nõuab, et oleksid olemas rattad, kett, raam ja juhtraud, olenemata nende kujust.⁶²

87. Igal juhul on pigem reegli tõlgendamise kui selle konkreetset juhul kohaldamise seisukohast oluline meelde tuletada, et Euroopa Kohtu jaoks tuleneb vastus teise küsimuse sellele osale kohtuotsusest DOCERAM.

88. Disainilahenduste kohta antud lahenduse võib *mutatis mutandis* ekstrapoleerida, et teha kindlaks niisuguste tööstusliku rakendusega „teoste“ originaalsus, mille loojad soovivad neid kaitsta autoriõigusega.

3. Kahtlustatava rikkuja soov saavutada sama tehnilist tulemust

89. Selleks et kohus saaks kaaluda, kas objektiivselt on tegemist rikkumisega, ei ole põhimõtteliselt oluline selle isiku soov, kes turustab autoriõigusega kaitstud objekti ilma loata.

90. Iseasi on, kas *soovi* saavutada sama tehnilist tulemust võib vormi ja funktsionaalsuse vahelise seose hindamisel arvesse võtta. Loogiline on, et sellel, kes toodab patendiga, mille kehtivus on lõppenud, kaitstud objekti, ei ole muud eesmärki, kui saavutada oodatav tehniline tulemus.⁶³

91. Arvestades aga väidet, et mudeli kuju tuleneb puhtalt esteetilisest ja mitte-funktsionaalsest otsusest, ei takista miski sellel, kes väidab vastupidist (see tähendab, et seda kuju on kasutatud rangelt tehnilisest või funktsionaalsest nõudest tulenevalt), seda tõendada.⁶⁴

92. Uurides, kas on õigus objekti kui teose kaitsele, võib kohus uurida pigem leiutaja või disaineri kui nende leiutise või mudeli reprodutseerija algset tahet.

60 Autoriõigusega antava kaitse ulatus ei sõltu autori loomevabaduse astmest (kohtuotsuse Cofemel punkt 35).

61 Põhimõtteliselt piisab teose originaalsusest selleks, et teost autoriõigusega kaitsta, ilma et oleks vaja lisanõudeid. Riikide kaalutlusruumi „nõutava originaalsuse“ kindlaksmääramiseks (direktiivi 98/71 artikkel 17) võib kvalifitseerida väga väikseks, kui mitte olematuks, võttes arvesse Euroopa Kohtu praktikat, mille viimane näide on kohtuotsus Cofemel.

62 Hagejad esitasid oma kirjalikes seisukohtades kolm kohtuotsust, mille on teinud kolm kohut (Groningeni kohtu 24. mai 2006. aasta kohtuotsus, Brügge kohtu 10. juuni 2009. aasta kohtuotsus ja Madridi kohtu 10. veebruari 2010. aasta kohtuotsus), kes tunnustasid autoriõiguse kaitset Bromptoni jalgrattale, lükates tagasi väite, et selle välimus on tingitud üksnes tehnilisest otstarbest.

63 Sellest seisukohast tekitavad rohkem raskusi registreerimata disainilahendused, sest registreerimisavaldusele omast kirjeldust ei ole.

64 Selles kohtuasjas tuleks tõendada, et jalgratta raami toru kumerus võimaldab rattaid kompaktsemalt kokku panna või muudab raami vastupidavamaks. See argumentatsioon tuleneb GET2GET-i seisukohtade III punkti A osa punkti (3) neljandast lõigust.

93. Selleks peab ta arvesse võtma selle algse loomise aega,⁶⁵ et hinnata, kas selle autor tööpoolest püüdis teostada oma intellektuaalset loomingut või kas ta pigem püüdis üksnes kaitsta algupärase tööstustoote väljatöötamisel rakendatavat ideed selle toote valmistamiseks ja massiliselt müümiseks turul. Asjaolu, et leiutust või mudelit rakendati tööstuslikult või sellest saadi ärilist kasu, võib anda viiteid, mis väärivad tähelepanu.

94. Asjaolu, et disainilahendust on hiljem tunnustatud, mistõttu seda peetakse koguni muuseumi eksponaadi vääriliseks, ei ole minu arvates sellest seisukohast oluline. See või muud samalaadsed tegurid, nagu auhindade võitmine tööstusdisaini kontekstis, kinnitab pigem seda, et see on omas valdkonnas olemuselt kiiduväärt või koguni imetlusväärne tööstuslik objekt, või et sellel on olulised esteetilised komponendid.

4. Kuju tõhusus tehnilise tulemuse saavutamiseks

95. Eelotsusetaotluse esitanud kohus ei ole esitanud piisavalt teavet, et mõista, milline on teise eelotsuse küsimuse selle osa täpne tähendus, mille kohta ta ei anna mingeid selgitusi.

96. Seepärast, ja kuna ma leian, et eespool esitatud arutluskäik on piisav selleks, et kirjeldada toote kuju ja selle funktsiooni või tehnilise tulemuse vahelist seost, ei ole mul palju lisada.

97. Loogiliselt, kui kuju, mille on toote (käesoleval juhul jalgratta) disainer projekteerinud, ei ole taotletava eesmärgi saavutamiseks sobiv, siis puuduks selle tulevikus tööstuslikult rakendamise eeldus iseenesest. Seega tuleb eeldada, et kavandatud kuju on selle otstarbe jaoks tõhus (käesolevas kohtuasjas selleks, et valmistada jalgrattaid, mis saab kasutada nii sõitmiseks kui ka kokku panna).

98. Igal juhul on eelotsusetaotluse esitanud kohtu ülesanne hinnata seda tegurit talle esitatud tõendeid (eelkõige ekspertiise) arvestades.

E. Lõppmärkused

99. Toote väliskujunduse ja selle tehnilise tulemuse vahelise välistava seose hindamise kriteeriumid ei ole tõenäoliselt ainult need neli, mida on seni analüüsitud. Kuid, nagu väitis kohtujurist Saugmandsgaard Øe oma ettepanekus kohtuasjas DOCERAM,⁶⁶ ei oleks kohane neid kriteeriume abstraktselt ammendavalt või mitte loetleda, kui tegelikult on see (faktiliste asjaolude) hindamine seotud *a priori* raskesti äratuntavate asjaolude kogumiga.

⁶⁵ Sellel arvamusel on põhikohtuasja hagejad, kui nad nimetavad võrdlusajaks aastad 1975 ja 1987 (nende seisukohtade punkt 89). See valik on tehtud ka kohtuotsuses DOCERAM, kui seal on nimetatud „objektiivseid asjaolusid, mis ilmestavad asjaomase toote välistunnuste valiku motive“ (punkt 37).

⁶⁶ 19. oktoobri 2017. aasta ettepanek kohtuasjas C-395/16, EU:C:2017:779, punkt 65: „ei ole vaja koostada loetelu – isegi mitte mitteammendavat loetelu – kriteeriumidest, mis on seejuures asjakohased, sest liidu seadusandja ei soovinud kasutada seda meetodit, ning mulle näib, et Euroopa Kohus on seda pidanud kasutuks hindamise puhul, mis hõlmab ka faktiliste asjaolude hindamist [...]“.

100. Lõpetuseks lisan, et võimalik autoriõiguse kaitse andmisest keeldumine ei takistaks kasutada muid eeskirju, mis on ette nähtud võitlemiseks piinliku täpsuse või süstemaatilise imiteerimise vastu. Nagu komisjon kohtuistungil märkis, võivad kõlvatut konkurentsi käsitlevad õigusnormid, isegi kui need ei ole liidu tasandil täielikult ühtlustatud,⁶⁷ olla abinõuks selle soovimatu nähtuse vastu.⁶⁸

101. Selle viimase arutluskäiguga, nagu ma enne märkisin, „ei püüa ma ette kirjutada võimalusi, mida eelotsusetaotluse esitanud kohus võib vaidlusluse tegevuse kvalifitseerimiseks [riigisisese õiguses] leida. Ma piirdun kõigest sellega, et avan perspektiivi, millest võib vaadelda menetluslikke reaktsioone võimalikule ebaseaduslikule tegevusele, mis ületab [kaubamärgiõiguse] ulatuse“⁶⁹.

V. Ettepanek

102. Esitatut arvestades teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata Tribunal de l'entreprise de Liège'ile (Liège'i kaubanduskohus, Belgia) järgmiselt:

1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 22. mai 2001. aasta direktiivi 2001/29/EÜ autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas artikleid 2–5 tuleb tõlgendada nii, et need ei kaitse autoriõigustega tööstusliku rakendusega tooteloomingut, mille kuju on tingitud üksnes tehnilisest otstarbest.
2. Et teha kindlaks, kas toote kuju konkreetsete omadused on tingitud üksnes selle tehnilisest otstarbest, peab pädev kohus arvesse võtma kõiki asjasse puutuvaid objektiivseid asjaolusid, sealhulgas selle toote varasema patendi või disainilahenduse olemasolu, vormi tõhusust tehnilise tulemuse saavutamiseks ja soovi seda saavutada.
3. Kui tehniline otstarve on ainus toote väliskujundust määrav tegur, siis ei ole tähtsust sellel, kas on olemas teisi alternatiivseid kujusid. Vastupidi, oluline võib olla see, et valitud kuju hõlmab olulisi mittefunktsionaalseid elemente, mis tulenevad autori vabast valikust.

⁶⁷ Liidu õiguses on kõlvatut konkurentsi käsitlevad õigusnormid osaliselt ühtlustatud ainult selles osas, mis puudutab ettevõtjate kaubandustavasid nende suhetes tarbijatega. Vt Euroopa Parlamendi ja nõukogu 11. mai 2005. aasta direktiiv 2005/29/EÜ, mis käsitleb ettevõtja ja tarbija vaheliste tehingutega seotud ebaausaid kaubandustavasid siseturul ning millega muudetakse nõukogu direktiivi 84/450/EMÜ, Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiive 97/7/EÜ, 98/27/EÜ ja 2002/65/EÜ ning Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EÜ) n 2006/2004 (ebaausate kaubandustavade direktiiv) (ELT 2005, L 149, lk 22).

⁶⁸ Sellele võimalusele viitasin oma ettepanekus kohtuasjas Mitsubishi Shoji Kaisha (C-129/17, EU:C:2018:292, punktid 90–95). Euroopa Kohus viitas sellele *obiter dictum* ka kohtuotsuse Lego Iuris punktis 61: „Sellise ettevõtja olukorda, kes on välja arendanud tehnilise lahenduse, ei tule [...] võrreldes konkurentidega, kes viivad turule kauba kuju täpse koopia, mis sisaldab täpselt sama lahendust, kaitsta nii, et sellele ettevõtjale antakse kõnealusest kujust moodustuva ruumilise tähise kaubamärgina registreerimisega monopol, vaid seda võib vajaduse korral uurida kõlvatut konkurentsi käsitlevatest normidest lähtudes. Niisugune uurimine ei ole siiski käesoleva vaidluse ees“.

⁶⁹ Ettepanek kohtuasjas Mitsubishi Shoji Kaisha (C-129/17, EU:C:2018:292, punkt 95).